

Є. П. Гнатенко,

к. е. н., доцент, доцент кафедри обліку та економічного аналізу,

Миколаївський національний університет імені В.О. Сухомлинського, м. Миколаїв

О. В. Тімкова,

магістрант, Миколаївський національний університет імені В.О. Сухомлинського, м. Миколаїв

ЕФЕКТИВНИЙ ФІНАНСОВИЙ МЕНЕДЖМЕНТ РОЗРАХУНКІВ З ПОСТАЧАЛЬНИКАМИ ТА ПІДРЯДНИКАМИ ПІДПРИЄМСТВА

E. Gnatenko,

PhD, associate professor, associate professor of the account and economic analysis,

Mykolayiv V.O. Suhomlinskiy National University

O. Timkova,

Master, Mykolayiv V.O. Suhomlinskiy National University

EFFECTIVE FINANCIAL MANAGEMENT OF CALCULATIONS WITH SUPPLIERS AND CONTRACTORS OF THE ENTERPRISE

У статті висвітлено роль ефективного фінансового менеджменту в управлінні фінансово-господарською діяльністю підприємства та місце в ньому фінансового аналізу показників. Так, у статті проведено аналіз ліквідності та платоспроможності підприємства, аналіз поточної кредиторської заборгованості підприємства в розрізі фірм-постачальників та підрядників. Було чітко розмежовано допустиму та не виправдану поточну заборгованість перед постачальниками та підрядниками, адже не виправданий розмір таких зобов'язань на пряму впливає на ліквідність та платоспроможність підприємства, а отже, і на його інвестиційну привабливість. Розкрито вплив фінансового менеджменту розрахунків з постачальниками та підрядниками на ефективність фінансово-господарської діяльності підприємства, від якої, в свою чергу, залежить життєздатність будь-якого суб'єкта економічних відносин. Роз'яснено всю важливість кваліфікованого ефективного управління поточними зобов'язаннями перед постачальниками та підрядниками на підприємстві.

The role of effective financial management in management of activity of the enterprise and a place of financial analysis of indicators in it is reflected in article. In the article analyzes the liquidity and solvency of the company, analysis of current accounts payable to suppliers and contractors. The admissible and unjustified current debt to suppliers and contractors was accurately розмежована, because the unjustified size of such obligations directly influences liquidity and solvency of the enterprise, and, and on its investment appeal. Influence of financial management of calculations with suppliers and contractors on efficiency of activity of the enterprise is opened in this article. All importance of competent effective management the current obligations to suppliers and contractors also was explained.

Ключові слова: аналіз, ліквідність, платоспроможність, підрядники, постачальники, розрахунки, фінансовий менеджмент, фінансовий стан.

Key words: analysis, contractors, suppliers, liquidity, solvency, calculations, financial management, financial condition.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

В умовах ринкової економіки важливу роль в управлінні фінансово-господарською діяльністю будь-якого підприємства відіграє оцінка ефективності його функціонування та факторів, що на неї впливають. Зовнішнє середовище підприємства складається з множини елементів та факторів, з якими воно взаємодіє в процесі своєї діяльності та, які впливають на його фінансовий стан. Такий вплив може бути як позитивним, так і негативним. Це зумовлено багатьма чинниками такими, як відповідальність контрагентів, невизначеність, непередбаченість ринкових на-

строїв, мінливість законодавчої бази та інші. У зв'язку з цим варто відмітити, що нині переважна більшість вітчизняних підприємств виявились неспроможними ефективно управляти своєю діяльністю, наслідком чого є неналежний їх фінансовий стан. У той же час ефективне функціонування певних підприємств у довгостроковій перспективі, забезпечення високих темпів їх розвитку і підвищення рівня конкурентоспроможності їх продукції значною мірою визначаються як фінансовим потенціалом зазначених суб'єктів, так і належним їх фінансовим менеджментом.

Таблиця 1. Аналіз ліквідності та платоспроможності ПВКП "Раско"

Показники	Рекомендоване значення	Роки			Відхилення (+;-) 2013 року від		2013 рік у % до років	
		2011	2012	2013	2011 р.	2012 р.	2011 р.	2012 р.
Коефіцієнт покриття	1 – 2	3,8	1,66	1,45	-2,35	-0,21	38,16	87,35
Коефіцієнт швидкої ліквідності	> 1	2,78	0,81	0,68	-2,1	-0,13	24,46	83,95
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	> 0,2	2,24	0,38	0,44	-1,8	0,06	19,64	115,8
Коефіцієнт платоспроможності	> 0,8	2,87	0,37	0,44	-2,43	0,07	15,33	118,92

Розраховано авторами за даними звіту ПВКП "Раско".

Тобто для ефективної та якісної організації поточної діяльності в сучасних умовах підприємство потребує оперативного та повного дослідження змісту й обсягу як внутрішньої, так і зовнішньої інформації. Значної уваги потребують відносини з постачальниками та підрядниками. Від їх надійності залежать як якість матеріальних ресурсів та наданих послуг, своєчасність поставок, так і умови розрахунків. Термін та розмір зобов'язань перед постачальниками та підрядниками впливає як на репутацію підприємства, так і на фінансові показники, тобто на його привабливість для інвесторів. Тому набуває великого значення ефективний фінансовий менеджмент розрахунків з постачальниками та підрядниками.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Питанням ефективності управління фінансово-господарською діяльністю виробничо-комерційних підприємств у цілому та зокрема у сфері взаємозв'язків з постачальниками та підрядниками присвячено багато праць видатних вітчизняних та зарубіжних науковців. Серед них: Г.І. Андреев, М.С. Білик, М.Ф. Головатий, А.Г. Гончарук, М.М. Єрмошенко, С.А. Єрохін, О.А. Кириченко, Т. Коупленд, В. Мейер, О.О. Непочатенко, Т.О. Філіпова, Г.В. Щокін, Є.Ф. Югас та інші [3; 4; 5]. Вони висвітлили основи функціонування фінансового менеджменту на підприємстві та розкрили його вплив на фінансово-господарську діяльність підприємства.

Беззаперечно праці як перелічених, так і багатьох інших вчених цієї галузі є важливими та талановитими. Проте, проаналізувавши вплив фінансового менеджменту на стан ведення обліку та контролю розрахунків з постачальниками та підрядниками на більшості сучасних виробничо-комерційних підприємствах Миколаївської області, можна зробити висновок, що це питання є або недостатньо розкритим та вивченим, або незрозуміло викладене та обгрунтоване. Тому є доцільним провести дослідження даного питання з різних сторін на базі приватного виробничо-комерційного підприємства "Раско" та обгрунтувати і запропонувати певні шляхи вдосконалення.

ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ

Метою статті є представити ефективний фінансовий менеджмент розрахунків з постачальниками та підрядниками на підприємстві. Визначити вплив величини зобов'язань перед постачальниками та підрядниками на показники ефективності фінансово-господарської діяльності підприємства, а також запропонувати заходи фінансового менеджменту щодо їх регулювання.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

З розвитком підприємництва посилюється роль фінансового менеджменту в регулюванні фінансово-господарської діяльності підприємства. Його функціонування не можливе без фінансового аналізу діяльності підприємств та галузей, оскільки саме фінансово-господарська діяльність забезпечує життєздатність будь-якого суб'єкта економічних відносин, зумовлює нарощення його потенційних можливостей, визначає рівень забезпеченості реалізації його завдань та функцій. При цьому основною метою аналізу фінансово-господарської діяльності підприємства для цілей фінансового менеджменту є отримання об'єктивної оцінки платоспроможності аналізованого суб'єкта, його

фінансової стійкості, ділової активності та інвестиційної привабливості [5, с. 117]. У визначенні цих показників важливу роль відіграють поточні зобов'язання, невід'ємною частиною яких є зобов'язання перед постачальниками та підрядниками. Хочеться приділити увагу саме цьому виду зобов'язань, хоч вони і становлять незначну частку пасивів балансу, в середньому від дев'яти до двадцяти відсотків на виробничо-комерційних підприємствах Миколаївської області [3].

Зобов'язання перед постачальниками та підрядниками як вагома частина поточних зобов'язань безпосередньо впливають на показники ліквідності, а саме: коефіцієнт загальної ліквідності (загальний коефіцієнт покриття); коефіцієнт швидкої ліквідності; коефіцієнт абсолютної ліквідності; коефіцієнт платоспроможності підприємства.

Аналіз ліквідності та платоспроможності ПВКП "Раско" проведено на основі даних Балансу (Звіту про фінансовий стан) Форма № 1 (табл. 1). Аналіз ліквідності та платоспроможності на ПВКП "Раско" показав, що у 2013 році по відношенню до 2011 року всі показники знизилися, по відношенню до 2012 року знизилася коефіцієнт покриття та коефіцієнт швидкої ліквідності, а коефіцієнт платоспроможності нижче рекомендованого значення. При визначенні кожного показника спостерігається обернена залежність між значеннями коефіцієнтів та величиною поточних зобов'язань, зокрема зобов'язань перед постачальниками та підрядниками. Чим більша сума поточних зобов'язань, тим менше значення коефіцієнтів і навпаки.

За даними фінансової звітності підприємства, починаючи з 2011 року, видно, що воно різко скоротило свої грошові активи і збільшило поточні зобов'язання. Тобто власні кошти були вкладені в певні виробничі проекти, а поточні зобов'язання слугують дешевим кредитом. На базі аналізу фінансово-господарської діяльності ПВКП "Раско" можна зазначити, що такий розклад справ є неодиозначним явищем. З одного боку, це дуже вигідно, адже підтримання оптимального рівня кредиторської заборгованості перед постачальниками та підрядниками дозволяє ефективно використовувати тимчасово вільні грошові кошти. З іншої боку, це пов'язано з великими ризиками для підприємства, адже невідповідальне поведіння з такими розрахунками може спричинити значні труднощі. Через систематичні прострочення рахунків постачальників та підрядників фірма може втратити репутацію та довіру до неї інших контрагентів. Через це порушуються регулярність поставок та якість сировини та матеріалів, зіб'ється виробничий цикл і, як наслідок, поставки готової продукції покупцям будуть відбуватися із запізненням. Такий перетік справ є закономірним, адже надійні постачальники прагнуть працювати з відповідальними та чесними виробниками.

Таким чином, фінансові менеджери підприємства повинні ретельно аналізувати та зважувати всі фактори такої політики та за високого рівня нестабільності ні в якому разі не користуватись нею. У випадку, якщо ж підприємство все таки вирішило користуватись такими запозиченими коштами, то це не повинно викликати незадоволення у контрагентів, строки погашення повинні бути чітко обумовлені в договорі поставок. У такому випадку потрібно чітко і якісно контролювати поточну кредиторську заборгованість в розрізі фірм-постачальників (табл. 2) та строків її погашення.

Таблиця 2. Аналіз поточної кредиторської заборгованості ПВКП "Раско" в розрізі фірм-постачальників та підрядників

№ п/п	Контрагент	Річний оборот (тис. грн.)	Частка у загальній структурі (%)	Умови розрахунків	Рівень довіри (1-5)	Залишок заборгованості на кін. періоду (тис. грн.)	Норма залишку (тис. грн.)	Сума перевищення (тис. грн.)
1	ТОВ «Залізо-Юг»	1125	64,47	Відстрочка платежу 1 місяць	5	76	50	26
2	ТОВ «Фарба»	240	13,75	Передплата	5	0	0	0
3	ВАТ «БелЗАН»	330	18,91	Відстрочка платежу 10 днів	5	15	8	7
4	ПП «Транс»	50	2,87	За фактом	4	0	0	0
	Всього	1745	100	-	-	151	50	33

Розроблено та розраховано авторами за обліковими даними ПВКП "Раско".

У таблиці наведено постачальників та підрядників ПВКП "Раско" з найбільшими обсягами поставок. На нашу думку, такий їх аналіз надає інформацію для ефективного управління поточною кредиторською заборгованістю. Річний оборот та рівень довіри дозволяє розставити певні пріоритети стосовно співпраці і порядку здійснення платежів. Сума перевищення залишку сигналізує про необхідність негайно сплатити за виставленими рахунками, щоб уникнути певних незручностей та неприємностей. Що ж стосується строків погашення, то поточну заборгованість доцільно ділити на дві групи: допустимі та невикрадану. До допустимих можна віднести непрострочену заборгованість постачальникам та підрядникам. Її, в свою чергу, актуально ділити на три групи: до одного місяця; до трьох місяців; більше трьох місяців. У разі прострочення заборгованості автоматично змінює статус із допустимої на невикрадану. Тобто до невикрадані кредиторської заборгованості відносять прострочену заборгованість постачальникам та підрядникам. Останню групу дуже важливо вчасно ліквідувати або хоча б терміново зменшувати.

На нашу думку, такою фінансовою політикою можуть користуватись лише стабільні підприємства з висококваліфікованими фінансовими менеджерами, які при плануванні здатні врахувати всі можливі фактори впливу, як позитивні, так і негативні. Якщо ж підприємство вдало працює на таких умовах протягом тривалого часу, то можна сказати, що управління розрахунками здійснюється ефективно, не порушуючи умов договорів, що свідчить про високу якість організації фінансового менеджменту на підприємстві.

У сучасній динамічній ринковій економіці фінансові менеджери не можуть не брати до уваги й такий фактор, як невизначеність. Без врахування невизначеності неможливе ні коректне розуміння сутності економічної стійкості суб'єктів, ні ефективне вирішення завдань щодо забезпечення економічної стійкості підприємства в конкретних умовах. Одним із чинників невизначеності є така характеристика середовища існування та діяльності суб'єктів підприємництва як нестабільність [6, с. 318]. У зв'язку з цим, фінансові менеджери, формуючи фінансову стратегію підприємства, обов'язково враховують усі можливі економічні фактори впливу та повороти: від невідповідальності контрагентів до глобальних катаклізм. Таким чином, фінансова стратегія є дуже важливою, невід'ємною частиною фінансово-господарської діяльності кожного підприємства, адже воно розробляє шляхи розвитку підприємства, підвищення його рентабельності за різних умов нестабільності.

Проведені дослідження показали, що ефективність фінансово-господарської діяльності взагалі і зокрема розрахунків з постачальниками та підрядниками на пряму залежить від наявності на підприємстві відділу фінансового менеджменту. Це є запорукою розвитку та процвітання підприємства. Для поліпшення фінансового стану, підвищення ліквідності та платоспроможності, підприємствам необхідно, враховуючи специфіку галузі та конкретні умови діяльності, розробляти та здійснювати комплекс заходів, спрямованих на досягнення прибутковості [2, с. 295]. Адже можливість оптимізації оборотного капіталу, скорочення капітальних вкладень, відстрочки платежів, тощо рано чи пізно вичерпаються. І лише стабільно зростаючий та достатньо високий рівень рентабельності надає підприємству реальні можливості покращення та зміцнення фінансового стану і впевненого розвитку.

ВИСНОВКИ З ДАНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ

Проводячи підсумки дослідження, зазначимо, що проведений аналіз розрахунків з постачальниками та підрядниками на приватному виробничо-комерційному підприємстві "Раско" показав, що невикрадані розмір зобов'язань перед постачальниками та підрядниками на пряму впливає на ліквідність та платоспроможність підприємства, а отже, і на його інвестиційну привабливість. Тому дуже важливим є раціональна оцінка та розрахунок оптимального розміру таких зобов'язань. Цьому відмінно сприяє ефективний фінансовий менеджмент розрахунків з постачальниками та підрядниками, який неможливий без організації відділу фінансового менеджменту на підприємстві. Він, у свою чергу, не лише ефективно управлятиме та контролюватиме всі розрахункові операції, а й забезпечить стратегічне планування заходів, що сприятимуть розвитку підприємства, покращенню його фінансового стану та підвищенню конкурентоздатності.

Література:

1. Базилінська О.Я. Фінансовий аналіз: теорія та практика: навчальний посібник (для студентів вищих навчальних закладів) / О.Я. Базилінська — К.: Центр учбової літератури, 2008 — 328 с.
2. Нepochatenko O.O. Посилення впливу аналізу фінансової діяльності на процес управління підприємством / О.О. Нepochatenko, П.М. Боровик, Н.В. Бондаренко, Т.О. Філіпова // Інноваційна економіка. — 2013. — № 3. — С. 291—296.
3. Статистична інформація [Електронний ресурс] // Державна служба статистики України [сайт] Головне управління статистики у Миколаївській області. — Режим доступу: <http://www.mk.ukrstat.gov.ua>
4. Фінансовий аналіз: Навчальний посібник — 2-ге видання, без змін / М.Д. Білик, О.В. Павлонська, Н.М. Питуляк, Н.Ю. Невмержицька — К.: КНЕУ, 2007 — 592 с.
5. Фінансовий менеджмент: підручник / [М.М. Єрмошенко, С.А. Єрохін, О.А. Кириченко та ін.]. — К.: ВНЗ "Національна академія управління", 2011. — 506 с.
6. Фостолович В.А. Вплив невизначеності на стійкість економічних суб'єктів / В.А. Фостолович, В.О. Кудлаєнко // Інноваційна економіка. — 2013. — № 7. — С. 317 — 320.

References:

1. Bazilins'ka, O.Ya. (2008), Finansovyy analiz: teoriia ta praktyka: Navchal'nyy posibnyk (dlia studentiv vyschykh navchal'nykh zakladiv) [Financial analysis: theory and practice: The manual (for students of higher educational institutions)], Tsentr uchbovoi literatury, Ukraine.
2. Nepochatenko, O.O. Borovyk, P.M. Bondarenko, N.V. and Filipova, T.O. (2013), "Increase in influence of the analysis of financial activity on management of the enterprise", Innovatsijna ekonomika, no. 3, pp. 291—296.
3. Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy "Holovne upravlinnia statystyky u Mykolajivskij oblasti", available at: <http://www.mk.ukrstat.gov.ua> (Accessed 15 July 2014).
4. Bilyk, M.D. Pavlons'ka, O.V. Pytuliak, N.M. and Nemerzhits'ka, N.Yu. (2007), Finansovyy analiz: Navchal'nyy posibnyk [Financial analysis: Manual] 2nd ed, KNEU, Ukraine.
5. Yermoshenko, M.M. Yerokhin, S.A. and Kyrchenko, O.A. (2011), Finansovyy menedzhment. Pidruchnyk [Financial management. Textbook], VNZ "Natsional'na akademiia upravlinnia", Ukraine.
6. Fostolovych, V.A. and Kudlaienko, V.O. (2013), "Influence of uncertainty on firmness of economic subjects", Innovatsijna ekonomika, no. 7, pp. 317—320.

Стаття надійшла до редакції 18.08.2014 р.